EVROPSKÁ
KOMISE

V Bruselu dne 12.12.2024
COM(2024) 566 final

ZPRÁVA KOMISE EVROPSKÉMU PARLAMENTU A RADĚ

o provádění Inovačního fondu v roce 2023

OBSAH

1 INOVAČNÍ FOND 2

1.1 Příspěvek Inovačního fondu k cílům politiky EU 3

2 KLÍČOVÉ MILNÍKY INOVAČNÍHO FONDU V ROCE 2023 5

3 HLAVNÍ PROVÁDĚCÍ AKCE V ROCE 2023 5

3.1 Udělení grantů v rámci třetí výzvy k podávání návrhů na rozsáhlé projekty (LSC 2022) 5

3.2 Vyhlášení třetí výzvy k podávání návrhů na malé projekty (SSC 2022) a prvotní výběr návrhů 9

3.3 Vyhlášení výzvy Inovačního fondu pro rok 2023 (IF23) 11

3.4 Zahájení pilotní aukce vodíku jako paliva z obnovitelných zdrojů nebiologického původu (RFNBO) (aukce IF23) 12

3.5 Výběr prvních dvou projektů v rámci Partnerství EU-Catalyst 13

3.6 Pomoc při rozvoji projektu 13

3.7 Sdílení poznatků a komunikační činnosti 14

3.8 Synergie s dalšími nástroji financování 15

4 KUMULATIVNÍ STAV INOVAČNÍHO FONDU KE KONCI ROKU 2023 15

4.1 Přehled výsledků řádných výzev k podávání návrhů 15

4.2 Úroveň vyspělosti projektů, stav realizace a problémy 16

4.3 Zeměpisné rozložení 17

4.4 Podpořená odvětví 20

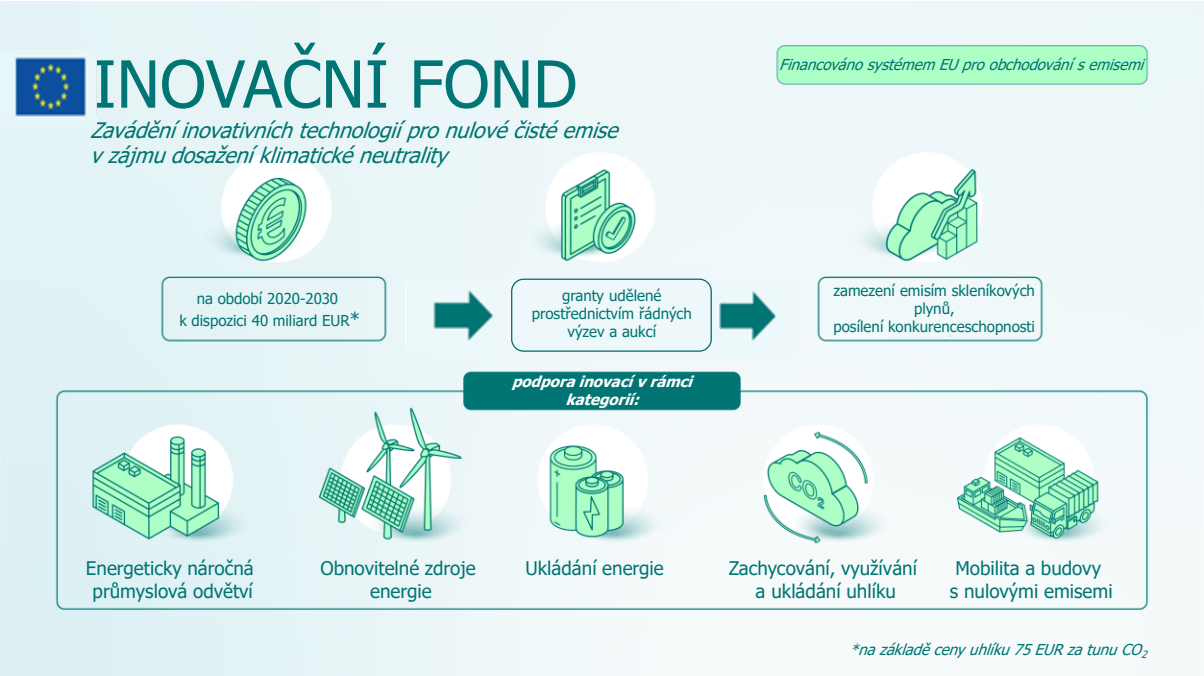
4.5 Emise skleníkových plynů, jejichž vzniku se zabrání 22

5 ZÁVĚRY 23

1 INOVAČNÍ FOND

Inovační fond je jedním z největších světových programů financování demonstrací inovativních komerčních bezuhlíkových a nízkouhlíkových technologií. Jeho cílem je uvést na trh nová řešení pro dekarbonizaci odvětví, na něž se vztahuje systém EU pro obchodování s emisemi (EU ETS), a podpořit tak přechod Evropy ke klimatické neutralitě. Inovační fond je financován výnosy z dražeb povolenek EU ETS. Sám naopak poskytuje finanční prostředky, převážně v podobě grantů, na podporu projektů v pěti klíčových oblastech (viz obrázek 1 níže). V rámci Inovačního fondu jsou nyní finanční prostředky poskytovány především prostřednictvím otevřených soutěžních výzev k podávání návrhů nebo prostřednictvím soutěžních nabídkových řízení („dražeb“). Inovační fond podporuje projekty také prostřednictvím poradenských služeb („pomoc při rozvoji projektu“) a příspěvků na operace kombinování zdrojů s jinými nástroji EU (např. Programem InvestEU).

Obrázek 1: Klíčové prvky Inovačního fondu

Celkovou odpovědnost za rozvoj a provádění politiky Inovačního fondu má **Generální ředitelství** Evropské komise **pro oblast klimatu (GŘ CLIMA)**. Komise je rovněž odpovědná za přijímání rozhodnutí o výši poskytnuté finanční pomoci a pověřila **Evropskou výkonnou agenturu pro klima, infrastrukturu a životní prostředí (CINEA**) vyhlašováním a vyhodnocováním výzev k podávání návrhů a správou grantových dohod.

Podle čl. 10a odst. 8 směrnice o systému ETS[1] bude Komise každoročně předkládat Výboru pro změnu klimatu zprávu o provádění Inovačního fondu. Tato zpráva obsahuje rozpis projektů, kterým bylo přiděleno financování, podle odvětví a podle členských států a analýzu příspěvku těchto projektů k plnění cíle EU dosáhnout do roku 2050 klimatické neutrality.

[1] Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2003/87/ES ze dne 13. října 2003 o vytvoření systému pro obchodování s povolenkami na emise skleníkových plynů v Unii a o změně směrnice Rady 96/61/ES, Úř. věst. L 275, 25.10.2003, s. 32.

Tato zpráva se týká provádění Inovačního fondu **do 31. prosince 2023**.

1.1 Příspěvek Inovačního fondu k cílům politiky EU

Hlavním cílem Inovačního fondu zůstává podpora dekarbonizace v odvětvích, na něž se vztahuje systém EU ETS, a přispívání k cílům EU v oblasti snížení emisí skleníkových plynů, jež byly stanoveny v evropském právním rámci pro klima[2], při současné podpoře naléhavých politických priorit a napomáhání hospodářské transformaci vytvářením nových projektových záměrů v oblasti „čistého průmyslu“.

- Očekává se, že 104 projektů, které se v portfoliu Inovačního fondu nacházely ke konci roku 2023, zabrání během prvních deseti let svého provozu vzniku 442 milionů tun emisí ekvivalentu oxidu uhličitého (CO_2e), čímž přispějí k plnění cílů v oblasti snížení emisí skleníkových plynů stanovených v evropském právním rámci pro klima a k dosažení klimatické neutrality do roku 2050. Například projekt NorthSTOR+ by měl během prvních deseti let provozu zabránit vzniku 34,5 milionu tun CO_2e vývojem inovativního stacionárního systému ukládání energie pro lithiové baterie, který vychází z technologie původně určené pro odvětví elektrických vozidel.

- Inovační fond poskytl 715 milionů EUR na financování šestnácti projektů v odvětví vodíku. Projekty v portfoliu Inovačního fondu by za dobu svého trvání měly vyprodukovat celkem 6,54 milionu tun vodíku. Tím by měly přispět k plnění cíle EU navýšit postupně výrobu vodíku z obnovitelných zdrojů, vytyčeného například v právních předpisech týkajících se plánu REPowerEU[3] a ve směrnici o obnovitelných zdrojích energie, jakož i ve Vodíkové strategii EU. Například projekt Holland Hydrogen by měl v rotterdamském přístavu vyrobit 1,3 milionu tun obnovitelného vodíku prostřednictvím elektrolyzéru o výkonu 400 MW, tedy desetkrát většího, než je jakýkoli elektrolyzér instalovaný v současnosti v Evropě.

- Inovační fond poskytl granty ve výši 177 milionů EUR na financování čtyř projektů, které se týkají biopaliv a biorafinérií a přispívají k cílům v oblasti vývoje alternativních paliv uvedeným v nařízení ReFuelEU a v akčním plánu pro biometan, přičemž zároveň podporují provádění nařízení o námořních palivech FuelEU[4]. Od projektu FirstBio2Shipping se například očekává výroba a dodávky biopaliva pro odvětví námořní dopravy v hodnotě 6 milionů normálních metrů krychlových bioplynu ročně (Nm^3/rok), 2 400 tun biometanu ročně a 5 000 tun bio-CO_2 ročně.

---

[2] Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2021/1119 ze dne 30. června 2021, kterým se stanoví rámec pro dosažení klimatické neutrality a mění nařízení (ES) č. 401/2009 a nařízení (EU) 2018/1999 („evropský právní rámec pro klima“), Úř. věst. L 243, 9.7.2021.

[3] Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2023/435 ze dne 27. února 2023, kterým se mění nařízení (EU) 2021/241, pokud jde o kapitoly REPowerEU v plánech pro oživení a odolnost, a nařízení (EU) č. 1303/2013, (EU) 2021/1060 a (EU) 2021/1755 a směrnice 2003/87/ES, Úř. věst. L 63, 28.2.2023.

[4] Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2023/1805 ze dne 13. září 2023 o využívání obnovitelných a nízkouhlíkových paliv v námořní dopravě a o změně směrnice 2009/16/ES, Úř. věst. L 234, 22.9.2023.

- Z Inovačního fondu bylo poskytnuto celkem 360 milionů EUR na jedenáct projektů bezprostředně souvisejících se solární, větrnou a geotermální energií. Prostřednictvím této podpory Inovační fond přímo přispívá k cílům směrnice o obnovitelných zdrojích energie a plánu REPowerEU, které se týkají rozšíření výroby energie z obnovitelných zdrojů a rozvoje strategie EU pro výrobu energie na moři[5]. Konkrétně pět projektů v odvětví větrné energie obdrží 135 milionů EUR, čímž bude přímo podpořeno zavádění technologií, na něž se zaměřuje evropský balíček opatření v oblasti větrné energie. Například projekt HIPPOW vyvíjí v Dánsku nový model větrné turbíny pro výrobu energie na moři. Jen samotný prototyp bude schopen ročně zásobovat elektřinou 7 000 domácností, přičemž do roku 2030 by se počet domácností mohl zvýšit 700krát i více.

- Inovační fond poskytl granty ve výši 91 milionů EUR na financování šesti projektů, které se týkají vnitrodenního ukládání elektřiny, a ve výši 190 milionů EUR na projekty vyrábějící komponenty pro ukládání energie, čímž přispěl k plnění cíle nařízení o bateriích[6], který se týká podpory domácího oběhového hospodářství baterií; příkladem jsou projekty jako GigaArctic, gigatovárna na výrobu lithium-iontových baterií v Norsku, která bude vyrábět 29 gigawatthodin ročně (GWh/rok).

- Inovační fond poskytl 709 milionů EUR na financování jedenácti projektů týkajících se výroby komponentů pro výrobu obnovitelné energie nebo ukládání energie. Dále přidělil 1,08 miliardy EUR šesti projektům, které se týkají technologií pro zachycování a ukládání uhlíku (CCS), a 3,45 miliardy EUR 59 projektům, které se týkají energeticky náročných průmyslových odvětví. Inovační fond tedy již nyní přispívá k plnění celkových cílů aktu o průmyslu pro nulové čisté emise (NZIA)[7] a strategie pro průmyslové hospodaření s uhlíkem[8]. Jedním z příkladů tohoto přispívání je projekt HynCrease, který navrhuje, konstruuje a předvádí výrobní linky pro elektrolýzu a palivové články s využitím inovativních technik nanášení povlaků a automatizačních procesů. Další projekt, TopSOEC, vybuduje 500megawattový závod na výrobu zásobníkových modulů pro vysokoteplotní elektrolyzéry (SOEC). Projekt Elan bude vyrábět anodové grafitové materiály, které by měly být použity v 846 000 elektrických vozidlech. A konečně, projekt Silverstone na Islandu zavádí zachycování CO_2 a jeho trvalé ukládání formou mineralizace v komerčním měřítku.

[5] Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Strategie EU pro využití potenciálu obnovitelné energie na moři pro klimaticky neutrální budoucnost, COM(2020) 741 final.

[6] Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2023/1542 ze dne 12. července 2023 o bateriích a odpadních bateriích, o změně směrnice 2008/98/ES a nařízení (EU) 2019/1020 a o zrušení směrnice 2006/66/ES, Úř. věst. L 191, 28.7.2023.

[7] Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2024/1735 ze dne 13. června 2024, kterým se zřizuje rámec opatření pro posílení evropského ekosystému výroby technologií pro nulové čisté emise a mění nařízení (EU) 2018/1724, Úř. věst. L, 2024/1735, 28.6.2024.

[8] Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Směrem k ambicióznímu průmyslovému hospodaření s uhlíkem pro EU (COM(2024) 62.

2 KLÍČOVÉ MILNÍKY INOVAČNÍHO FONDU V ROCE 2023

1. Udělení grantů v rámci třetí výzvy k podávání návrhů na rozsáhlé projekty (LSC 2022).
2. Vyhlášení třetí výzvy k podávání návrhů na malé projekty (SSC 2022) a prvotní výběr návrhů.
3. Vyhlášení výzvy Inovačního fondu pro rok 2023 (IF23).
4. Zahájení pilotní aukce vodíku jako paliva z obnovitelných zdrojů nebiologického původu (RFNBO) (aukce IF23).
5. Výběr prvních projektů v rámci Partnerství EU-Catalyst.
6. Další poskytování pomoci při rozvoji projektů.
7. Aktualizovaný právní rámec[9], jehož cílem je zajistit, aby Inovační fond: i) byl plně v souladu s nejnovějšími změnami směrnice o systému ETS a ii) čerpal ze zkušeností získaných v prvních letech provádění.
8. Provádění komunikačních činností a činností vedoucích k zapojení zúčastněných stran v rámci konkrétních odvětví v souvislosti s každou výzvou k předkládání návrhů.

3 HLAVNÍ PROVÁDĚCÍ AKCE V ROCE 2023

3.1 Udělení grantů v rámci třetí výzvy k podávání návrhů na rozsáhlé projekty (LSC 2022)

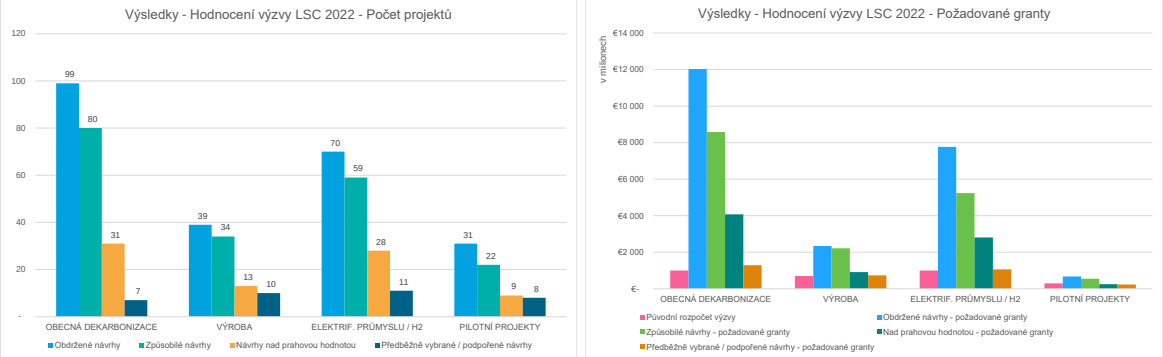
Dne 3. listopadu 2022 vyhlásila Komise třetí výzvu k podávání návrhů na rozsáhlé projekty v rámci Inovačního fondu s rozpočtem 3 miliardy EUR. Tato výzva byla zaměřena na projekty s odhadovanými kapitálovými výdaji vyššími než 7,5 milionu EUR na projekt. Poprvé byla výzva rozdělena do čtyř „témat“: i) obecná dekarbonizace, s rozpočtem ve výši 1 miliardy EUR; ii) výroba čistých technologií – komponentů pro výrobu vodíku, obnovitelné zdroje energie a ukládání energie, s rozpočtem ve výši 700 milionů EUR; iii) inovativní elektrifikace v průmyslu a inovativní výroba a využití vodíku, s rozpočtem ve výši 1 miliardy EUR a iv) výstavba a provoz pilotních projektů, s rozpočtem 300 milionů EUR. Výsledky výzvy byly zveřejněny dne 13. července 2023.

239 návrhů předložených v reakci na tuto výzvu požadovalo granty v celkové výši 22,8 miliardy EUR, což bylo šestkrát více, než činil dostupný rozpočet. Po vyhodnocení bylo

[9] Nařízení Komise v přenesené pravomoci (EU) 2019/856 ve znění ze dne 21. listopadu 2023.

41 návrhů vyzváno k přípravě grantových dohod. Do konce roku 2023 byly podepsány grantové dohody pro 36 projektů o celkové výši podpory 3,3 miliardy EUR[10]. Očekává se, že projekty, jimž byla podpora udělena, během prvních deseti let provozu společně zabrání vzniku přibližně 223 milionů tun emisí CO_2e. První projekty mají být zprovozněny v roce 2024 a do roku 2027 jich bude zprovozněna více než polovina (64 %).

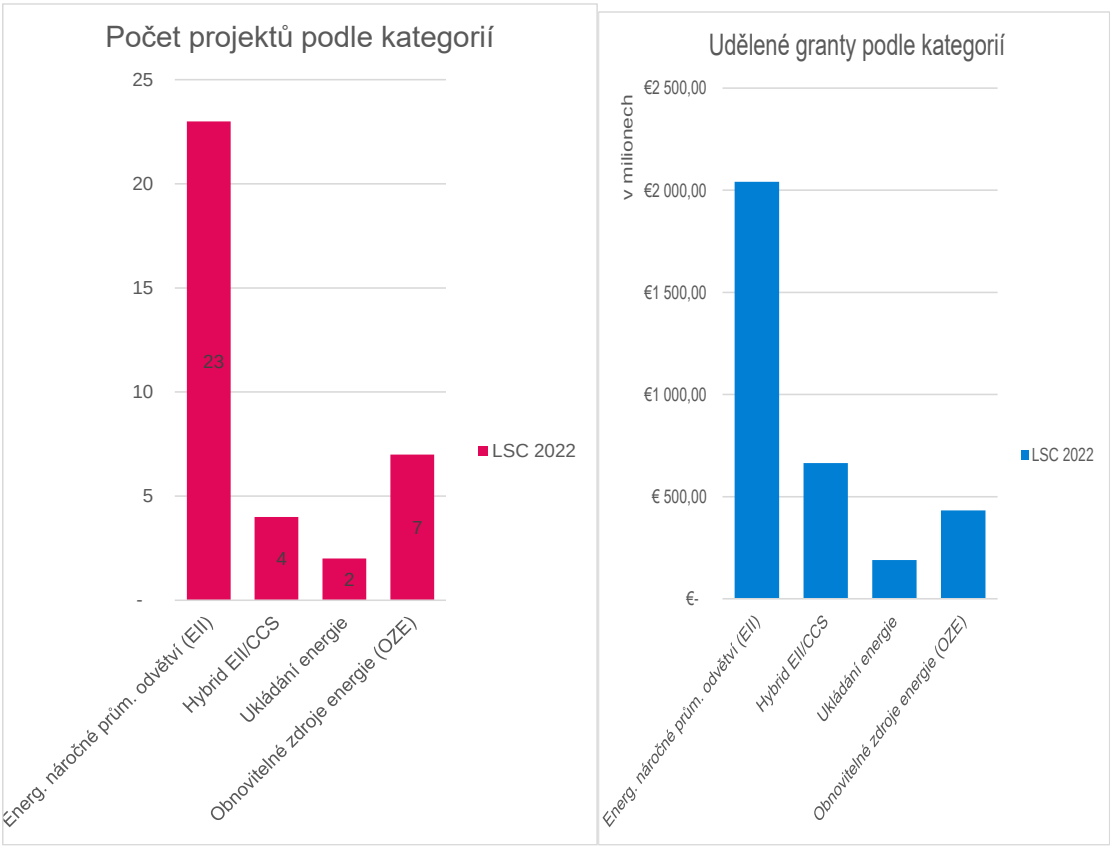
Obrázek 2: Výsledky hodnocení v rámci výzvy LSC 2022

Většina projektů, kterým byly granty uděleny, spadala do kategorie „energeticky náročná průmyslová odvětví“ (23 návrhů, jež požadovaly 66 % dostupného rozpočtu), přičemž převážná část z nich se týkala podkategorií „výroba komponentů pro obnovitelné zdroje energie“, „chemické látky“ a „vodík“.

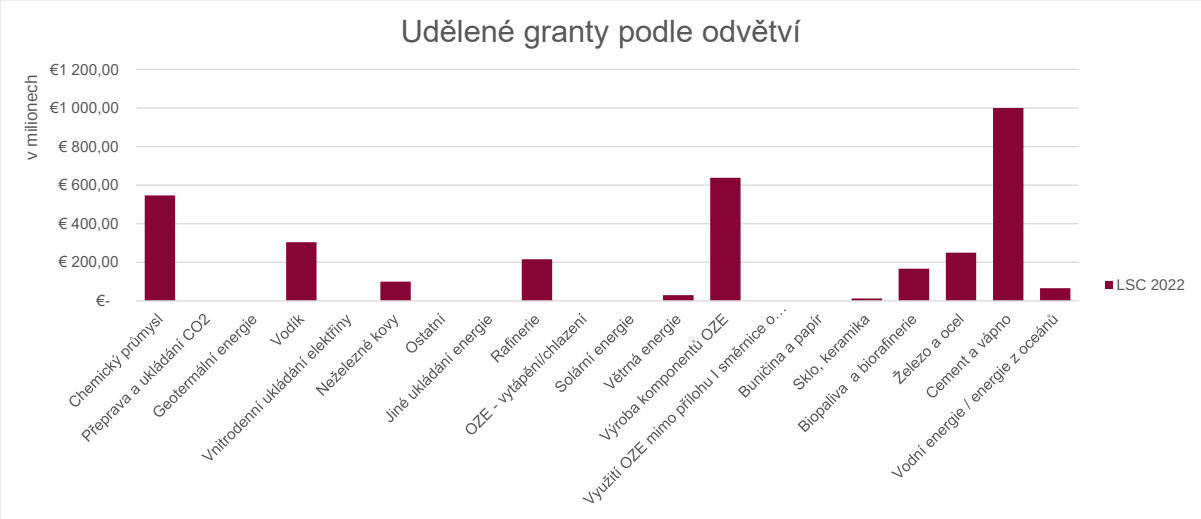
[10] Bylo použito pravidlo flexibility, které umožňuje až 20% navýšení dostupného rozpočtu.

Obrázek 3: Kategorie projektů podpořených v rámci výzvy LSC 2022

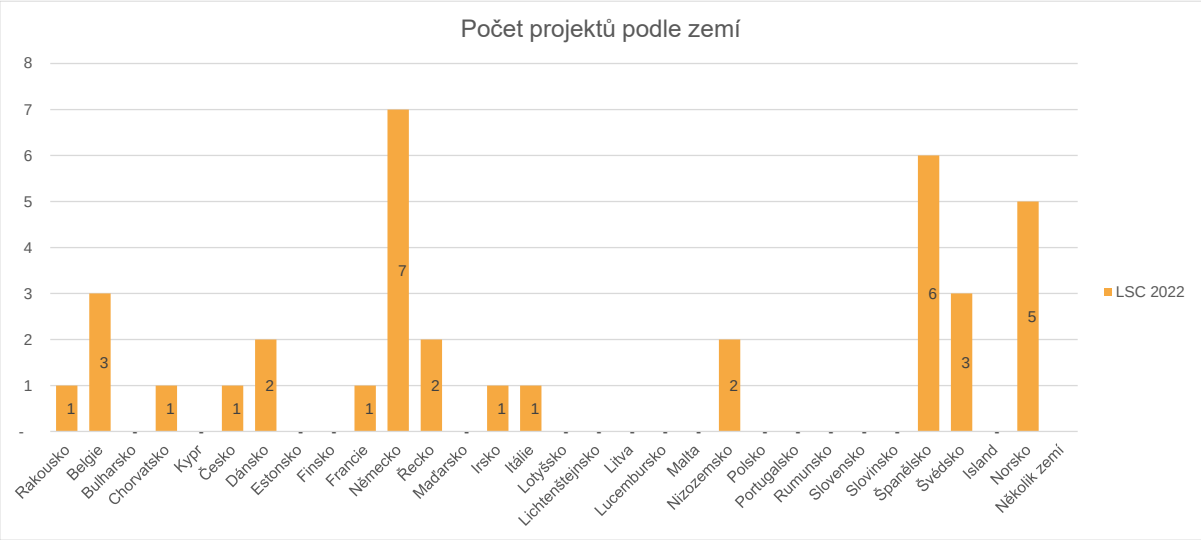
Obrázek 4: Odvětví projektů podpořených v rámci výzvy LSC 2022

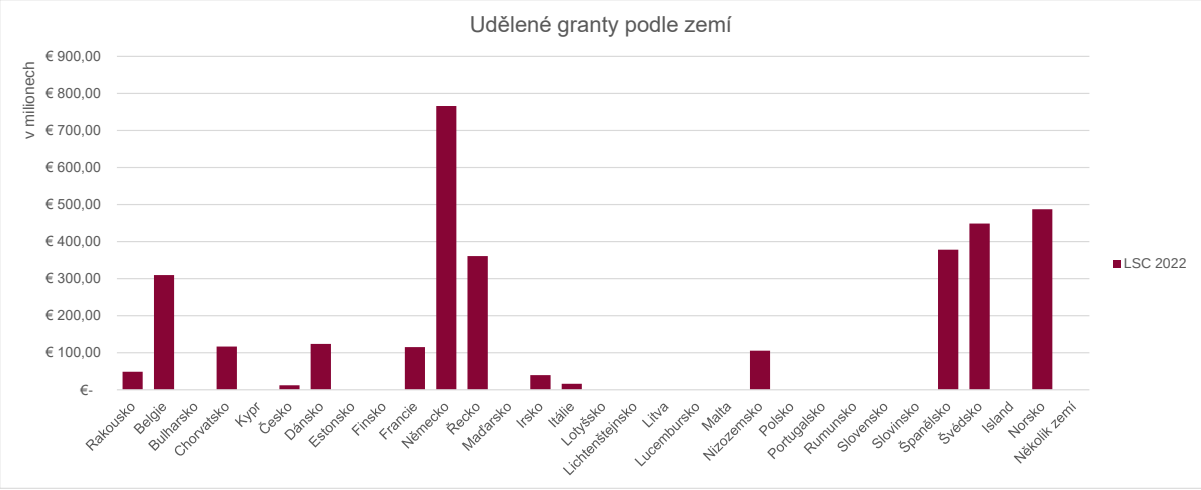

Podpořené projekty se nacházejí ve čtrnácti různých evropských zemích, především v Německu (7), Španělsku (6) a Norsku (5).

Obrázek 5: Zeměpisné rozložení projektů podpořených v rámci výzvy LSC 2022

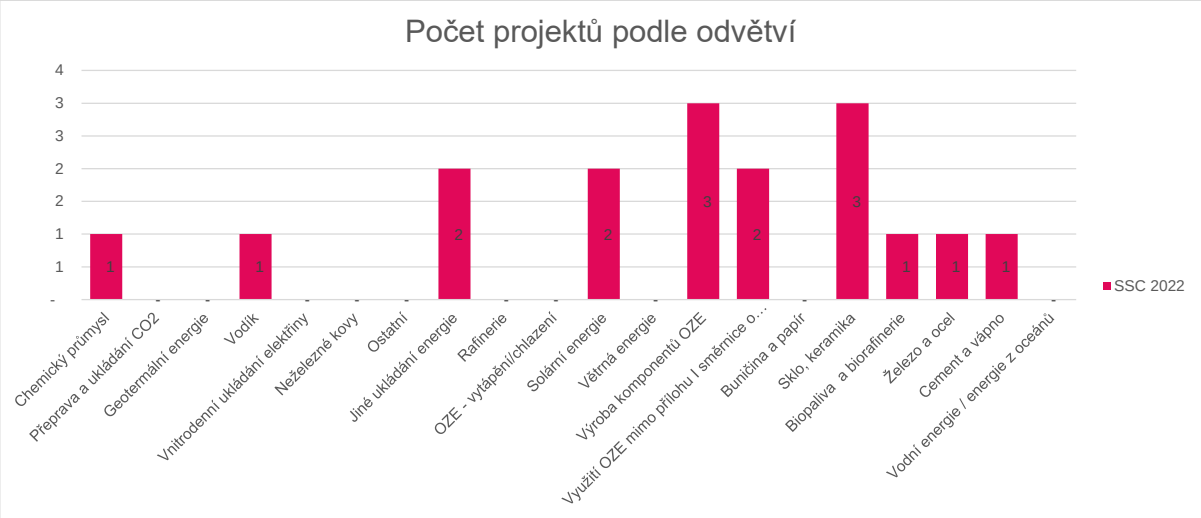

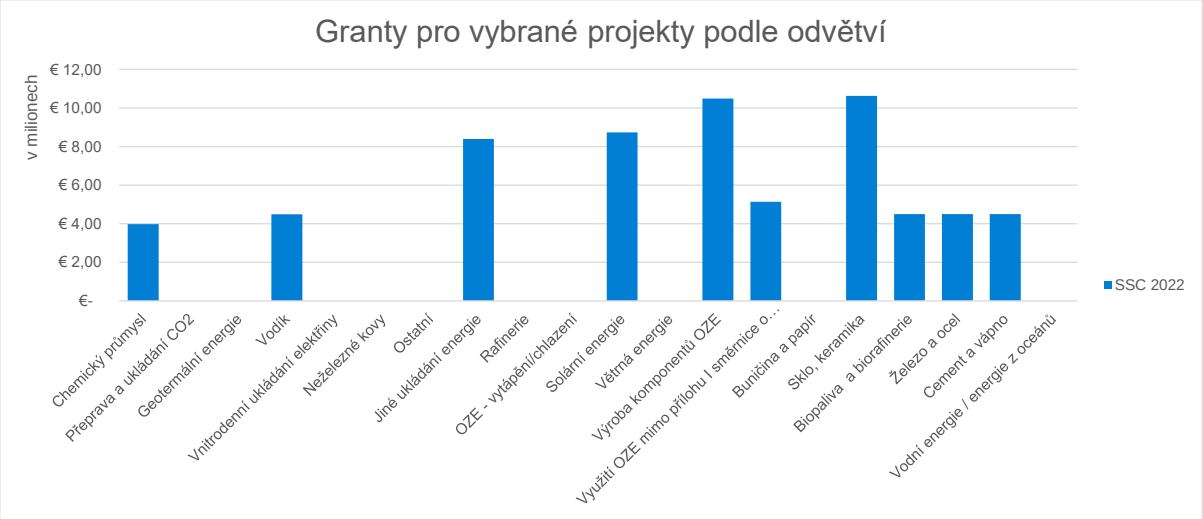
3.2 Vyhlášení třetí výzvy k podávání návrhů na malé projekty (SSC 2022) a prvotní výběr návrhů

Dne 30. března 2023 vyhlásila Komise třetí výzvu k podávání návrhů na malé projekty s rozpočtem 100 milionů EUR pro projekty s odhadovanými kapitálovými výdaji na projekt od 2,5 milionu do 7,5 milionu EUR.

72 návrhů předložených v reakci na tuto výzvu požadovalo granty v celkové výši 289 milionů EUR, což byl téměř trojnásobek dostupného rozpočtu. Výsledky výzvy byly zveřejněny dne 19. prosince 2023. Po vyhodnocení bylo k přípravě grantových dohod postoupeno sedmnáct návrhů v celkové hodnotě 65,4 milionu EUR. Vybrané projekty by měly během prvních deseti let provozu zabránit vzniku více než 1,8 milionu tun emisí CO_2e. Nejvíce udělených grantů připadalo na kategorie „obnovitelné zdroje energie“ (8 projektů) a „energeticky náročná průmyslová odvětví“ (7 projektů); dostatečně zastoupeny byly rovněž kategorie „sklo, keramika a stavební materiál“ a „výroba komponentů pro obnovitelné zdroje energie“, každá se třemi projekty. Toto zaměření odpovídá zaměření rozsáhlých projektů a odráží rozdílné potřeby v rámci jednotlivých odvětví, pokud jde o velikost projektů.

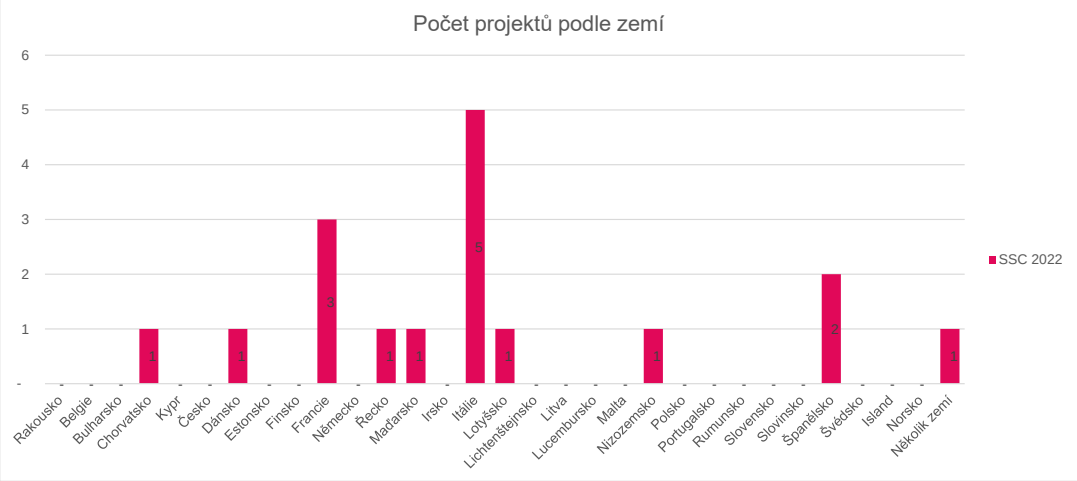
Obrázek 6: Odvětví projektů vybraných v rámci výzvy SSC 2022

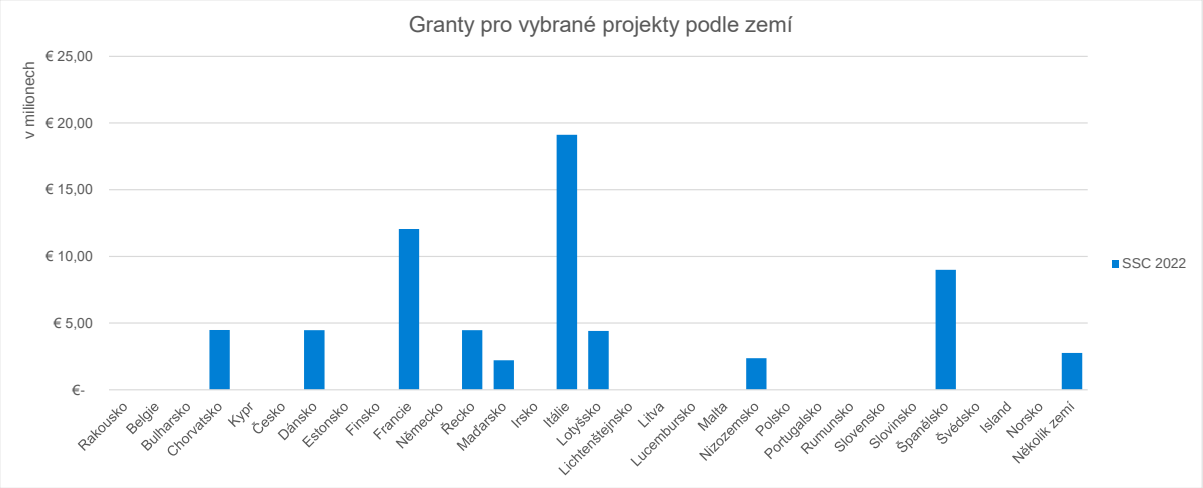

Z hlediska územního zastoupení se o podporu z Inovačního fondu v rámci této výzvy ucházely projekty z 23 způsobilých zemí, což svědčí o širokém zeměpisném záběru, pokud jde o podporu potřebnou k financování čistých technologií a ekologického průmyslu EU. Po vyhodnocení byla udělena podpora projektům z deseti různých zemí, přičemž nejvíce projektů připadalo na Itálii (pět).

Obrázek 7: Země projektů vybraných v rámci výzvy SSC 2022

Vzhledem k tomu, že financování bylo projektům přiděleno ve druhém čtvrtletí roku 2024, budou další podrobnosti o výsledcích této výzvy uvedeny ve výroční zprávě Inovačního fondu za rok 2024.

3.3 Vyhlášení výzvy Inovačního fondu pro rok 2023 (IF23)

Tato výzva byla vyhlášena dne 23. listopadu 2023 na podporu zavádění inovativních dekarbonizačních technologií a její rozpočet činil 4 miliardy EUR.

Byla první výzvou, která kombinovala témata pro různé velikosti projektů a různé oblasti:

- „Obecná dekarbonizace“ (rozsáhlé projekty) – k dispozici bylo 1,7 miliardy EUR na projekty s kapitálovými výdaji nad 100 milionů EUR.
- „Obecná dekarbonizace“ (střední projekty) – k dispozici bylo 500 milionů EUR na projekty s kapitálovými výdaji v rozmezí 20 milionů až 100 milionů EUR.
- „Obecná dekarbonizace“ (malé projekty) – k dispozici bylo 200 milionů EUR na projekty s kapitálovými výdaji v rozmezí 2,5 milionu až 20 milionů EUR.
- „Výroba čistých technologií“ – k dispozici bylo 1,4 miliardy EUR na projekty s kapitálovými výdaji nad 2,5 milionu EUR zaměřené na výrobu komponentů pro obnovitelné zdroje energie, ukládání energie, tepelná čerpadla a výrobu vodíku.
- „Pilotní projekt“ – k dispozici bylo 200 milionů EUR na projekty s kapitálovými výdaji nad 2,5 milionu eur zaměřené na hloubkovou dekarbonizaci. Pilotní projekty byly považovány za projekty, jež nabídnou vyšší míru inovací prokázanou v provozním prostředí, ale ještě se od nich neočekávala demonstrace komerční velkovýroby.

Projekty byly vybrány na základě těchto kritérií: potenciál snížit emise skleníkových plynů, míra inovace, vyspělost, replikovatelnost a nákladová efektivnost. V návaznosti na poslední

revizi směrnice o systému ETS[11] byla tato výzva otevřena i pro odvětví námořní a silniční dopravy a pro stavebnictví. Další novinkou bylo zavedení „bonusových bodů“, na něž mohou mít určité typy projektů nárok.

Výzva byla uzavřena dne 8. dubna 2024 a očekává se, že její výsledky budou zveřejněny do konce roku 2024. Budou proto uvedeny ve výroční zprávě Inovačního fondu za rok 2024. Projekty předložené v rámci této výzvy, které při hodnocení přesáhnou prahové hodnoty, budou poprvé označeny pečetí suverenity[12].

3.4 Zahájení pilotní[13] aukce vodíku jako paliva z obnovitelných zdrojů nebiologického původu (RFNBO) (aukce IF23)

Dne 23. listopadu 2023 zahájila Komise vůbec první aukci pro výrobu vodíku z RFNB|O v rámci Inovačního fondu a finančního nástroje „Evropská vodíková banka“[14]. Hlavními cíli této aukce obnovitelného vodíku bylo: i) snížit rozdíl mezi výrobními náklady a ochotou zaplatit na straně poptávky; ii) podpořit mechanismus určování cen a tvorbu trhu; iii) napomoci snížení rizikovosti projektů a uvolnění soukromých investic a iv) snížit administrativní zátěž pro žadatele ve srovnání s řádnými výzvami k podávání návrhů.

Pilotní aukce měla rozpočet 800 milionů EUR a měla podpořit výrobce vodíku z RFNBO v Evropském hospodářském prostoru (EHP). Podpora bude vyplácena jako pevně stanovená prémie po dobu nejvýše deseti let. Projekty obdrží podporu pouze na základě certifikované a ověřené výroby obnovitelného vodíku. Aukce byla ukončena dne 8. února 2024 a podáno bylo 132 nabídek ze sedmnácti různých členských států.

V rámci aukce byl poprvé využit systém „aukce jako služba“, díky němuž mohou členské státy podpořit projekty na svém území, které splnily kritéria, ale nebyly Inovačním fondem vybrány z důvodu rozpočtových omezení. Prvním členským státem, který systém „aukce jako služba“ použil, bylo Německo, které tak poskytlo německým projektům dodatečnou rozpočtovou podporu ve výši 350 milionů EUR.

Výsledky této výzvy budou uvedeny ve výroční zprávě Inovačního fondu za rok 2024.

---

[11] Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2023/959 ze dne 10. května 2023, kterou se mění směrnice 2003/87/ES o vytvoření systému pro obchodování s povolenkami na emise skleníkových plynů v Unii a rozhodnutí (EU) 2015/1814 o vytvoření a uplatňování rezervy tržní stability pro systém Unie pro obchodování s povolenkami na emise skleníkových plynů.

[12] Nová značka kvality EU, která má být udělována vysoce kvalitním projektům přispívajícím k cílům Platformy strategických technologií pro Evropu (STEP). Cílem pečeti suverenity je usnadnit projektům přístup k dalším možnostem veřejné a soukromé podpory.

[13] Tato první aukce byla považována za „pilotní“, s tím, že zkušenosti z ní získané budou uplatněny při následných aukcích.

[14] Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů o Evropské vodíkové bance, COM(2023) 156 final.

3.5 Výběr prvních dvou projektů v rámci Partnerství EU-Catalyst

Kromě výzev k podávání návrhů a aukce obnovitelného vodíku podpořil Inovační fond také Partnerství EU-Catalyst s rozpočtem 220 milionů EUR (kromě 200 milionů EUR z programu Horizont Evropa) prostřednictvím dorovnávání zelené prémie k záruce fondu InvestEU.

Partnerství bylo zahájeno v roce 2021 na konferenci COP26 v Glasgow předsedkyní Komise Ursulou von der Leyenovou, prezidentem EIB Wernerem Hoyerem a zakladatelem společnosti Breakthrough Energy Billem Gatesem. Jeho cílem je připravit rozsáhlé projekty v oblasti zelených technologií, které budou realizovány v Evropě, a posílit investice do kritických technologií v oblasti klimatu. Partnerství je prováděno v rámci partnerství Breakthrough Energy Catalyst, které vybraným projektům poskytuje kapitálové investice a granty, a prostřednictvím EIB, která poskytuje kvazikapitálové/rizikové dluhové financování (kryté zárukou fondu InvestEU navýšenou o zelenou prémii), doplněné granty z programu Horizont Evropa. Jedná se o první zkušenost Inovačního fondu s financováním v součinnosti s dalšími nástroji EU.

Na konferenci COP28 v prosinci 2023 oznámilo partnerství podporu prvních dvou projektů:

- Ottana (Energy Dome): Společnost Energy Dome vyvinula na Sardinii, v rámci své technologie pro dlouhodobé ukládání energie založené na zkapalněném CO_2, baterii na bázi CO_2. EIB poskytla na tento projekt rizikový dluhový úvěr ve výši 25 milionů EUR, který byl podpořen Inovačním fondem a zárukou InvestEU.
- FlagshipOne (Ørsted)[15]: Projekt se nachází ve Švédsku, jeho vlastníkem je dánská energetická společnost Ørsted a očekávalo se, že bude využívat zachycený biogenní uhlík a obnovitelný vodík k výrobě přibližně 55 000 tun e-metanolu ročně pro odvětví lodní dopravy, čímž se stane největším integrovaným zařízením na výrobu e-metanolu v Evropě.

V době zveřejnění této zprávy byl k podpoře v rámci partnerství vybrán třetí projekt, Rondo, který se týká technologie pro přeměnu elektřiny na teplo, přičemž posuzovány byly i další projekty.

3.6 Pomoc při rozvoji projektu

Prostřednictvím programu pomoci při rozvoji projektu poskytuje Inovační fond individuálně uzpůsobenou podporu v podobě poradenských služeb slibným projektům, které nemohly být vybrány z důvodu nižší úrovně vyspělosti. Cílem pomoci při rozvoji projektu je pomoci těmto neúspěšným projektům zvýšit úroveň jejich vyspělosti a usnadnit jim tak podání potenciálně úspěšné nabídky v rámci pozdějších výzev Inovačního fondu, jakož i další financování. Pomoc při rozvoji projektu provádí EIB.

[15] V době zveřejnění této zprávy společnost Ørsted oznámila, že projekt ukončí.

V roce 2023 poskytla Komise pomoc při rozvoji projektu 26 projektům, které ke konci roku buď čekaly na podpis dohody o pomoci při rozvoji projektu, nebo byly realizovány. Od zahájení programu byla dohoda o podpoře podepsána pro 39 projektů a u 32 projektů bylo provádění pomoci při rozvoji projektu dokončeno.

Příznivý dopad pomoci při rozvoji projektu byl již v roce 2023 zřejmý. V rámci výzvy LSC 2022 byl vybrán projekt, který se předtím neúspěšně ucházel o podporu v rámci výzvy LSC 2020, jakož i další tři projekty z výzvy LSC 2020. Podobně byl vybrán neúspěšný projekt z výzvy SSC 2021, který znovu požádal o podporu v rámci výzvy SSC 2022.

Pomoc při rozvoji projektu nejenže vlastníkům projektů umožňuje zlepšit jejich návrhy, aby v budoucnu se svou žádostí o podporu z Inovačního fondu uspěli, ale také jim usnadňuje přístup k dalším možnostem financování. Dva projekty, jež obdržely podporu v podobě pomoci při rozvoji projektu, byly například zařazeny na seznam projektů společného zájmu, příjemci pomoci při rozvoji projektu od EIB byly i dva další projekty, financované v rámci partnerství Breakthrough Energy Catalyst (včetně projektu Ottana, jemuž byla udělena podpora v rámci partnerství EU-Catalyst), a čtyři další projekty získaly vnitrostátní grant nebo dosáhly uznání.

3.7 Sdílení poznatků a komunikační činnosti

Sdílení poznatků je zásadní součástí Inovačního fondu, protože podporuje replikaci a rychlejší pronikání technologií nebo řešení podpořených Inovačním fondem na trh, čímž usnadňuje získání zpětné vazby k uplatňované politice.

Po celý rok 2023 pokračoval Inovační fond v pořádání tematických pracovních setkání zaměřených na sdílení poznatků, čímž usnadňoval odvětvové diskuse a výměny know-how mezi projekty, které podporu z Inovačního fondu získaly. V průběhu roku byly uspořádány čtyři akce zaměřené na sdílení poznatků, které se týkaly: vytváření trhu pro přepravu a skladování CO_2 ve spolupráci s příslušnými projekty financovanými z fondu Nástroje pro propojení Evropy (30. března), vodíku (19. září), ukládání energie (10. října) a technologií CCS (akce za zavřenými dveřmi, uspořádaná dne 28. listopadu).

Dne 19. ledna 2023 uspořádala Komise v rámci Inovačního fondu, společně s agenturou CINEA, konferenci o čistých technologiích 2023. Akce se zúčastnili tvůrci politik, investoři, čelní představitelé průmyslu a další zúčastněné strany, kteří se postarali o zvýšení informovanosti veřejných i soukromých finančníků o četných obchodních příležitostech, jež Inovační fond nabízí. Akci bylo na místě přítomno celkem 120 účastníků, přičemž dalších přibližně 2 000 online účastníků se připojilo k živému přenosu, což svědčí o tom, že akce oslovila celou řadu potenciálních zúčastněných osob a žadatelů.

Po vyhlášení výzev uspořádaly Komise a agentura CINEA několik pracovních setkání, na nichž představily znění výzev, poskytly pokyny k podávání žádostí a zodpověděly veškeré dotazy týkající se jednotlivých výzev.

Komise také v roce 2023 pořádala pravidelná pololetní zasedání expertní skupiny Inovačního fondu (29. března a 6. října). Cílem těchto zasedání bylo shromáždit od členských států a zástupců průmyslu informace týkající se provádění Inovačního fondu v průběhu roku a jeho budoucího směřování.

3.8 Synergie s dalšími nástroji financování

Cílem Inovačního fondu je zajistit synergie a slučitelnost s dalšími nástroji na podporu investic, například potenciální předcházející synergie s rámcovým programem EU pro výzkum a inovace (tj. Horizont 2020 a Horizont Evropa). Na podporu těchto synergií byly v průběhu roku 2023 podniknuty různé konkrétní kroky.

Několik relevantních témat v rámci pracovního programu Horizontu Evropa na období 2023–2024 (zejména z klastrů 4 a 5) například vybízelo žadatele, aby do svých návrhů zahrnuli strategii projektového záměru a studii proveditelnosti, které by jim později mohly otevřít cestu k případné budoucí žádosti o podporu z Inovačního fondu. Pracovní program pro pátý klastr na rok 2023 navíc zahrnoval téma věnované podpoře pěti koordinačních a podpůrných akcí (CSA), které měly být zaměřeny na prosazování synergií mezi projekty programu Horizont a Inovačním fondem. Všech pět akcí CSA bylo zahájeno v lednu 2023.

Dále Inovační fond dne 8. února 2023 uspořádal akci s názvem „Evropský rámcový program pro výzkum a inovace – Pracovní setkání zaměřené na synergie s Inovačním fondem“, na níž se sešli účastníci z vyspělých projektů v oblasti výzkumu a inovací financovaných v rámci programů EU pro financování výzkumu a inovací (zejména programu Horizont 2020), aby zde prozkoumali možnosti financování v rámci Inovačního fondu, jež by mohli pro zavádění svých technologií využít.

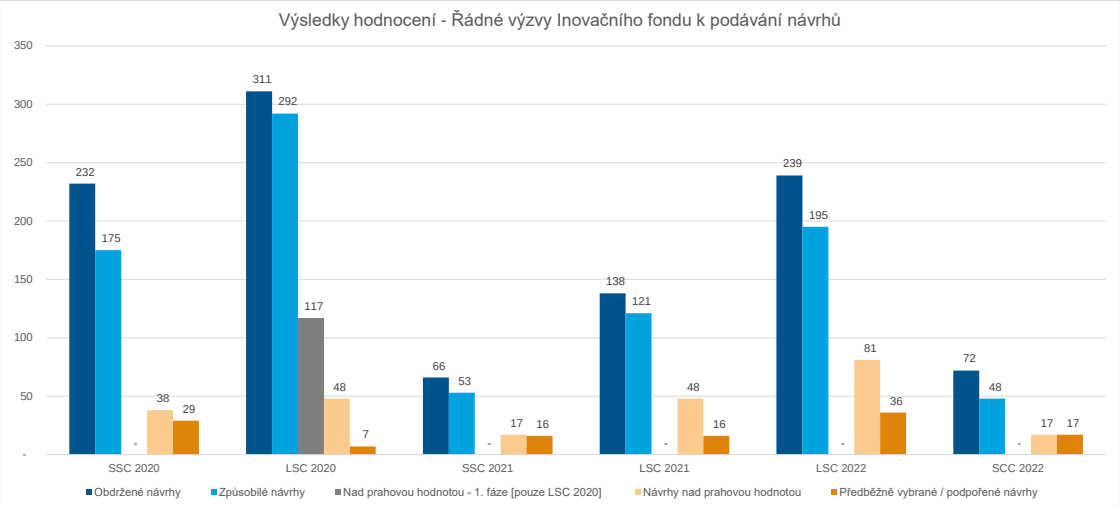
4 KUMULATIVNÍ STAV INOVAČNÍHO FONDU KE KONCI ROKU 2023

4.1 Přehled výsledků řádných výzev k podávání návrhů

Do konce roku 2023 uspořádal Inovační fond již sedm řádných výzev k podávání návrhů a jedno soutěžní nabídkové řízení. Výsledkem byl podpis grantových dohod pro celkem 104 projektů v celkové maximální hodnotě 3,3 miliardy EUR a vybráno bylo dalších sedmnáct projektů, u nichž se podpis grantové dohody připravoval[16]. Porovnáme-li obdržené návrhy s dostupným rozpočtem, u všech dotčených výzev převýšila poptávka po financování nabídku (v průměru 12krát v případě rozsáhlých projektů a 5,3krát v případě malých projektů). Z níže uvedeného grafu je však patrné, že počet žádostí podaných v rámci výzev k podávání nabídek na malé projekty oproti první výzvě poklesl; vysvětlením může být poměrně nízká prahová hodnota maximálních kapitálových výdajů 7,5 milionu EUR a skutečnost, že projekty této velikosti často využívají vnitrostátní financování, kde je menší konkurence a postupy pro podávání žádostí jsou jednodušší.

[16] Těmto projektům, vybraným v rámci výzvy SCC 2022, podpora ke konci roku 2023 stále ještě udělena nebyla, a budou proto uvedeny ve výroční zprávě Inovačního fondu za rok 2024.

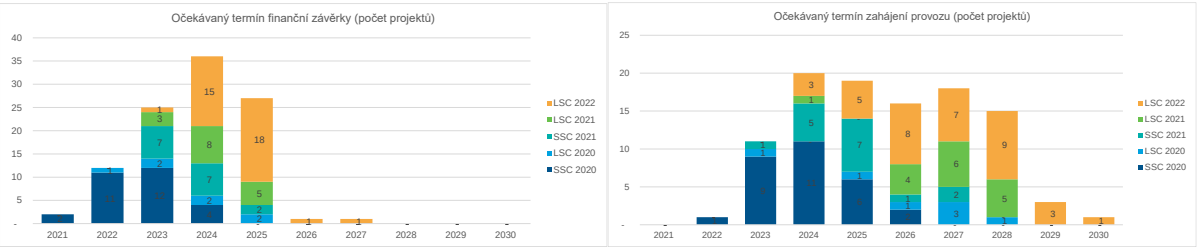
Obrázek 8: Hodnocení výsledků účasti - Řádné výzvy Inovačního fondu k podávání návrhů

4.2 Úroveň vyspělosti projektů, stav realizace a problémy

Do konce roku 2023 dosáhlo finanční uzávěrky celkem 39 projektů z portfolia Inovačního fondu a dvanáct z nich již bylo zprovozněno. U rozsáhlých projektů se dosažení finanční uzávěrky předpokládá v průměru do 20 měsíců od podpisu grantové dohody (tedy bezpečně v rámci povinného čtyřleté lhůty podle čl. 11 odst. 1 písm. c) nařízení v přenesené pravomoci o Inovačním fondu) a zprovoznění do 49 měsíců. V případě malých projektů se v průměru předpokládá 15, resp. 31 měsíců. Do konce roku 2023 vyplatil Inovační fond na projekty podporu v celkové výši 120,9 milionu EUR.

Obrázek 9: Úroveň vyspělosti projektů v portfoliu Inovačního fondu ke konci roku 2023

Navzdory pozoruhodné vyspělosti a kvalitě vybraných projektů je vývoj inovativních technologií spojen s určitými riziky, která se často projeví během realizace. Může to vést ke změnám grantové dohody nebo k ukončení projektu.

Od svého založení změnil Inovační fond 45 grantových dohod. V téměř 30 % případů došlo ke zpoždění harmonogramu v důsledku narušení dodavatelského řetězce. Dalšími častými důvody vedoucími ke změnám bylo zpoždění při povolování, změny týkající se projektového konsorcia, problémy se zajištěním financování a revize nepodstatných finančních či technických aspektů.

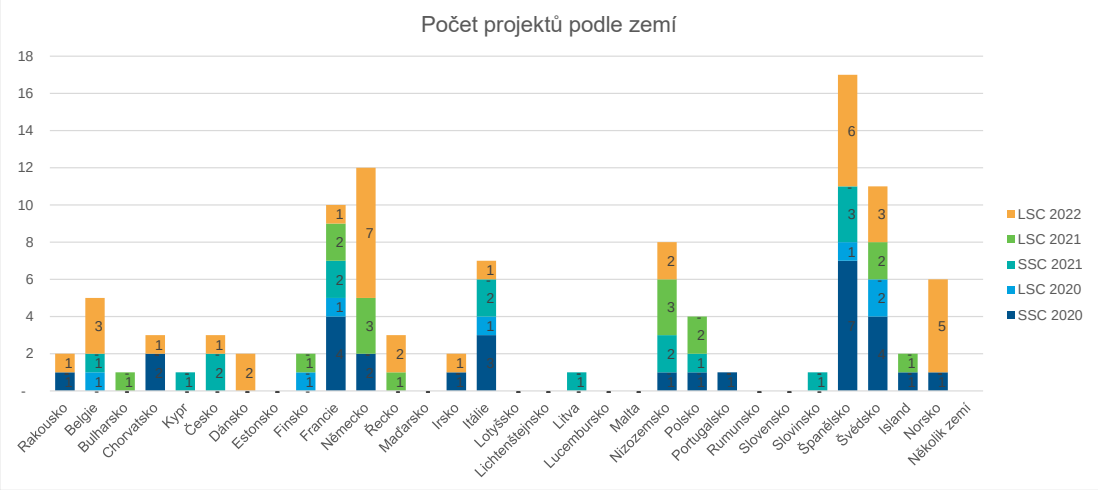
Pouze u dvou projektů byly v roce 2023 grantové dohody ukončeny[17]:

- BIOZIN (vybrán v rámci výzvy LSC 2020, ukončen v červenci 2023). Cílem projektu bylo vybudování prvního zařízení na výrobu biopaliv typu „drop-in“ v komerčním měřítku, které mělo využívat patentovanou integrovanou hydropyrolýzu a hydrokonverzi (IH2) společnosti Shell. Po novém posouzení technologie změnil stavební investor své obchodní priority.
- BCP (vybrán v rámci výzvy SSC 2020, ukončen v listopadu 2023). Cílem projektu bylo zpětné získávání a opětovné využití odpadního tepla z pecních výparů při výrobě plaveného skla. V rámci projektu se nepodařilo překonat nejistotu ohledně konečného umístění těchto zařízení.

4.3 Zeměpisné rozložení

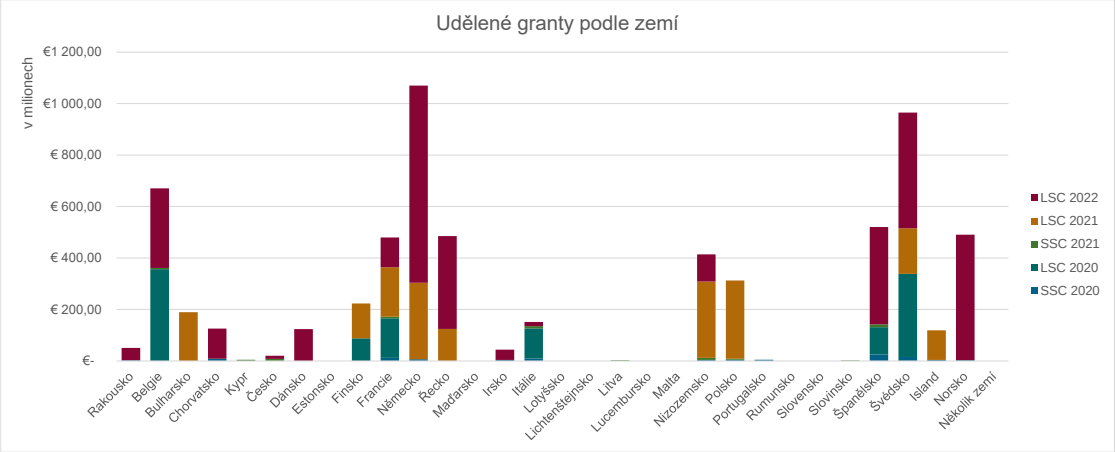
55 % projektů se nachází v pěti zemích: Španělsku (17), Švédsku (11), Německu (12), Francii (10) a Nizozemsku (8). Podíly z hlediska udělených grantů však vypadají jinak: nejvíce prostředků získaly německé projekty (1,07 miliardy EUR), následované Švédskem (964 milionů EUR) a Belgií (670,7 milionu EUR). Počet projektů z východní a střední Evropy zůstává v portfoliu poměrně nízký.

Obrázek 10: Zeměpisné rozložení projektů v portfoliu Inovačního fondu[18]

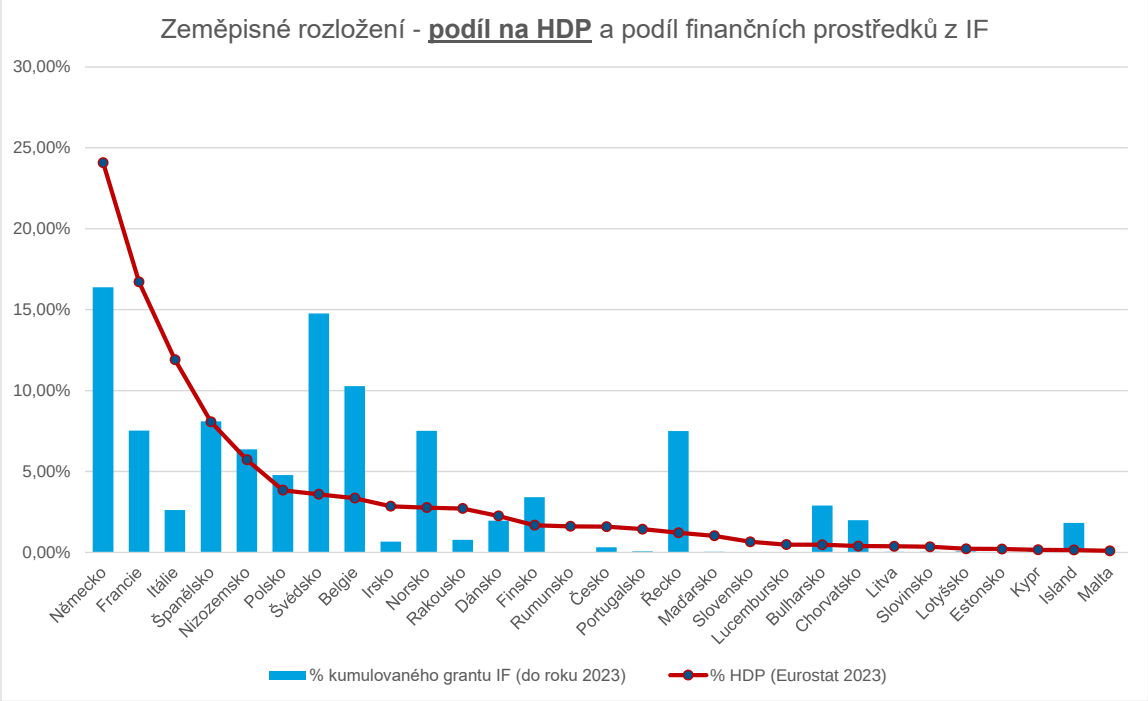
[17] V obou případech nebyly do okamžiku ukončení vyplaceny žádné finanční prostředky. Nevyplacené prostředky budou vráceny zpět do rozpočtu Inovačního fondu.

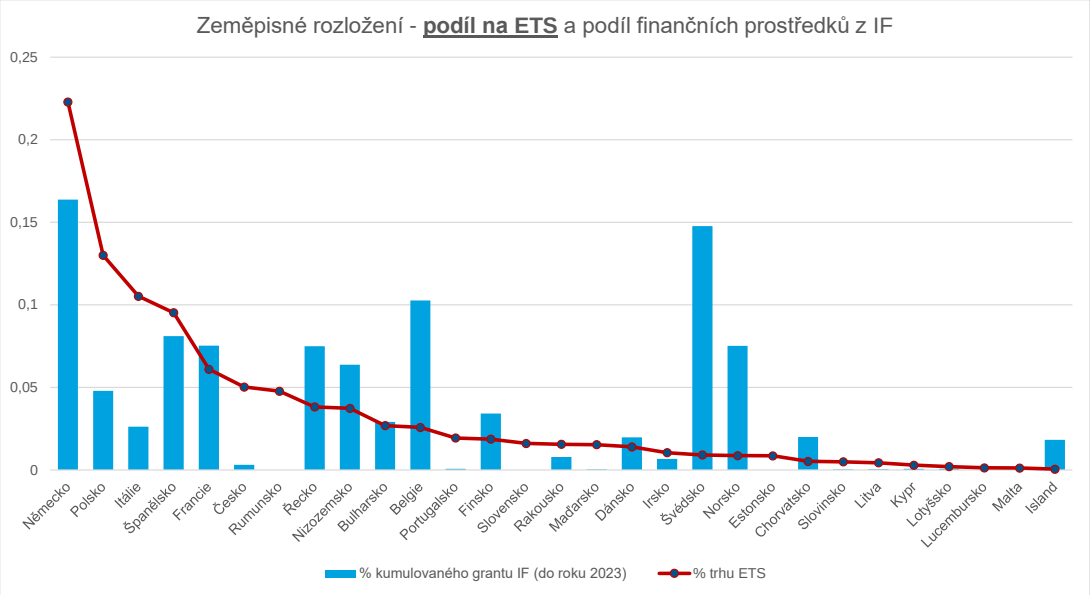
[18] Pouze projekty s podepsanými grantovými dohodami (projekty vybrané v rámci výzvy SSC 2022 neměly ještě ke konci roku 2023 podepsány grantové dohody).

Zeměpisné rozložení financování z Inovačního fondu lze porovnat také z hlediska váženého HDP jednotlivých zemí a jejich podílu na trhu EU ETS. Z tohoto pohledu lze země jako Německo, Itálie, Irsko a Rakousko stále považovat za nedostatečně zastoupené, pokud jde o objem finančních prostředků poskytnutých na jejich území.

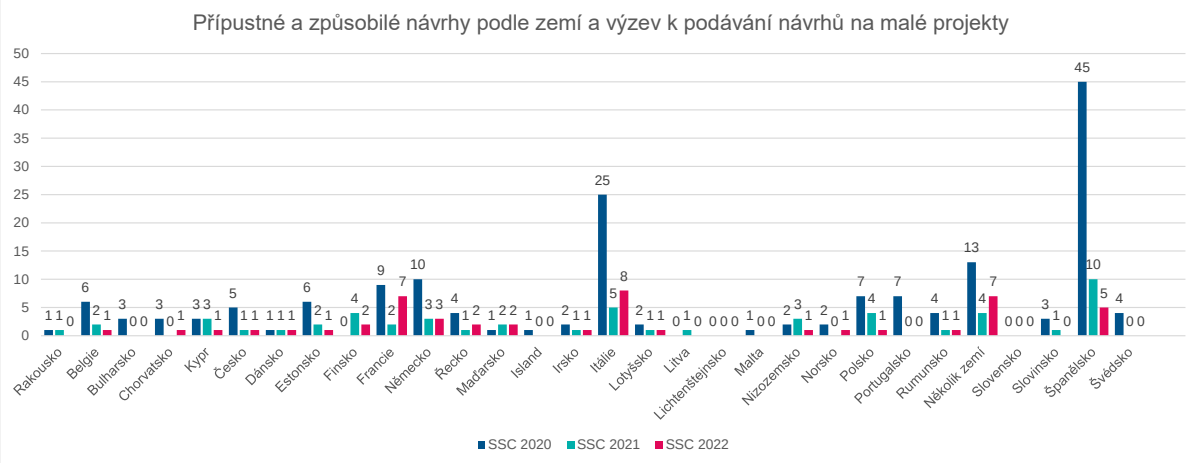
Obrázek 11: Srovnání poskytnutých grantů podle zemí a podílu jednotlivých zemí na evropském HDP a systému EU ETS

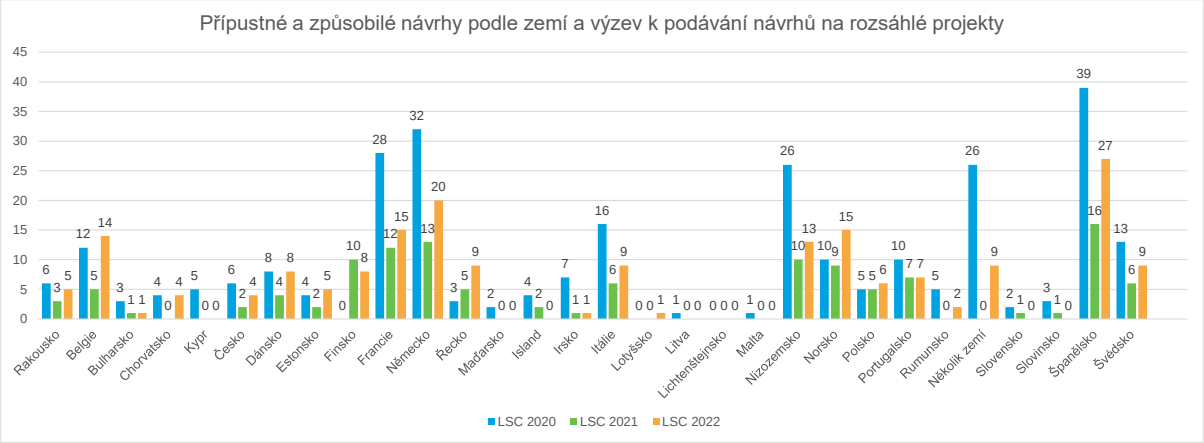

Přestože účinná zeměpisná účast je v rámci Inovačního fondu pozorně sledována, je ještě příliš brzy na vyvození závěrů ohledně toho, nakolik je jeho provádění zeměpisně vyvážené. V roce 2023 byla v rámci výzvy LSC 2022 udělena podpora šesti rozsáhlým projektům v pěti nových zemích (Rakousko, Chorvatsko, Česko, Dánsko, Irsko) a v rámci výzvy SSC 2022 byly vybrány první malé projekty v Dánsku, Řecku, Maďarsku a Lotyšsku.

Obrázek 12: Obdržené přípustné a způsobilé návrhy podle zemí a výzev

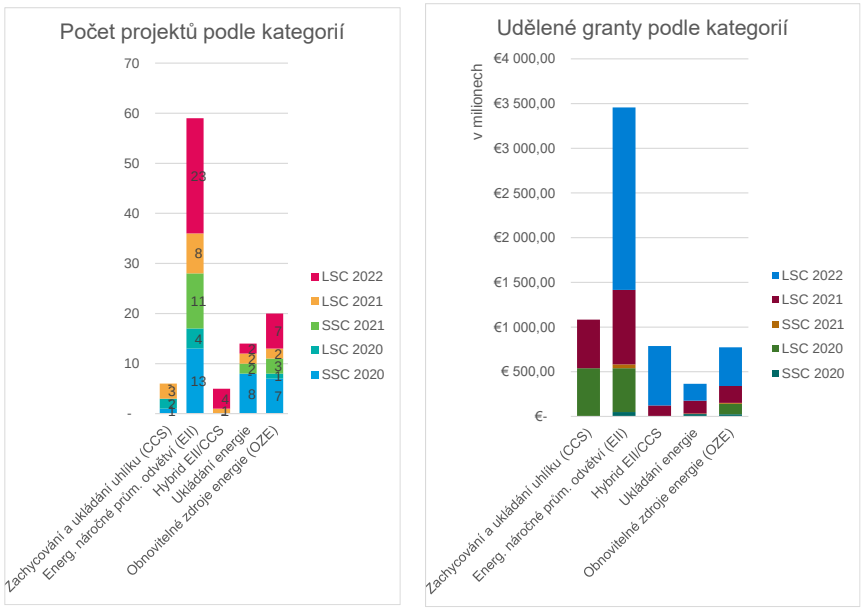
Inovační fond však na skutečnost, že některé členské státy mají žádostí a podpořených projektů méně (jak je patrné z výše uvedeného grafu), reaguje podporou některých iniciativ, jejichž cílem je pomoci členským státům zvýšit kvalitu projektových žádostí a zlepšit tak zeměpisnou vyváženost. Patří mezi ně pomoc při rozvoji projektu, specializovaná technická pomoc členským státům s nízkou účinnou účastí a specializovaná školení pro vnitrostátní kontaktní místa.

Inovační fond nabízí pomoc při rozvoji projektu ve spojení se školeními pro vnitrostátní kontaktní místa, aby podpořil dosažení zeměpisné vyváženosti v rámci celé Evropy. Jak je ovšem z výše uvedeného grafu zřejmé, dosažení tohoto cíle z hlediska počtu obdržených žádostí a podpořených projektů je náročné. Nařízení v přenesené pravomoci o Inovačním fondu bylo proto revidováno tak, aby zahrnovalo technickou pomoc členským státům s nízkou účinnou účastí. Cílem je posílit kapacity konkrétních členských států pro podporu předkladatelů projektů na jejich území prostřednictvím posouzení potřeb a zavedení řešení k odstranění nedostatků.

4.4 Podpořená odvětví

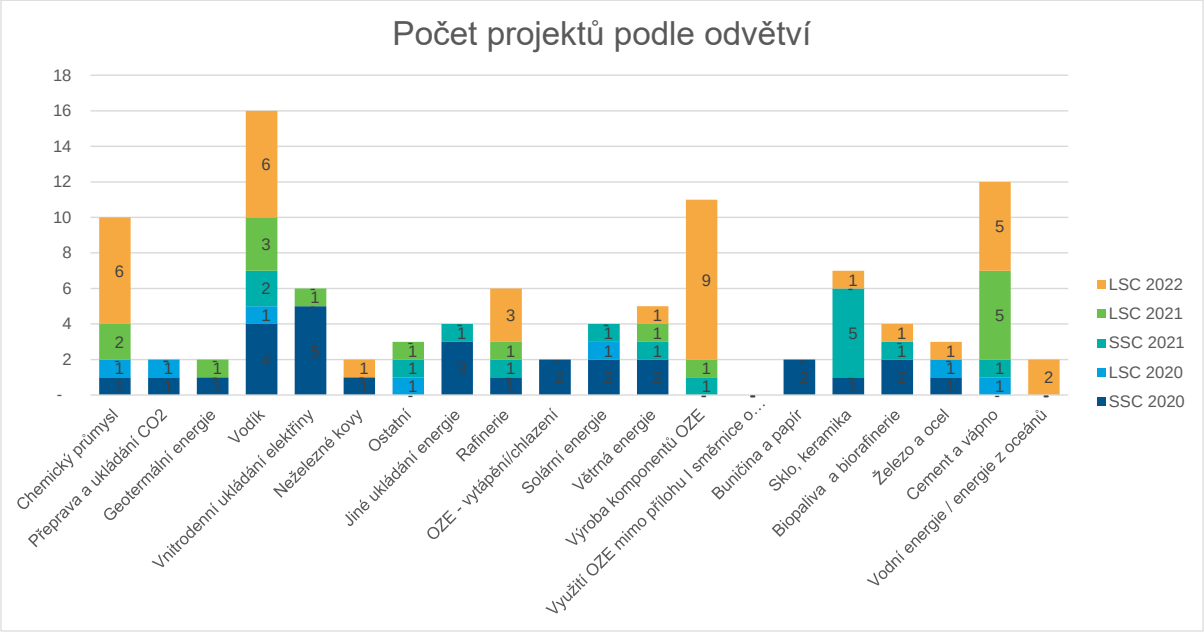
Inovační fond rozděluje projekty ve svém portfoliu do čtyř hlavních kategorií: i) zachycování a geologické ukládání uhlíku (CCS); ii) energeticky náročná průmyslová odvětví; ii) ukládání energie a iv) obnovitelné zdroje energie. Projekty lze také zařadit do páté hybridní kategorie, pokud spojují technologie CCS a činnosti v oblasti dekarbonizace průmyslu. Ke konci roku 2023 spadala většina podpořených projektů do kategorie energeticky náročných průmyslových odvětví, jejichž 59 projektů představovalo 53 % všech udělených grantů.

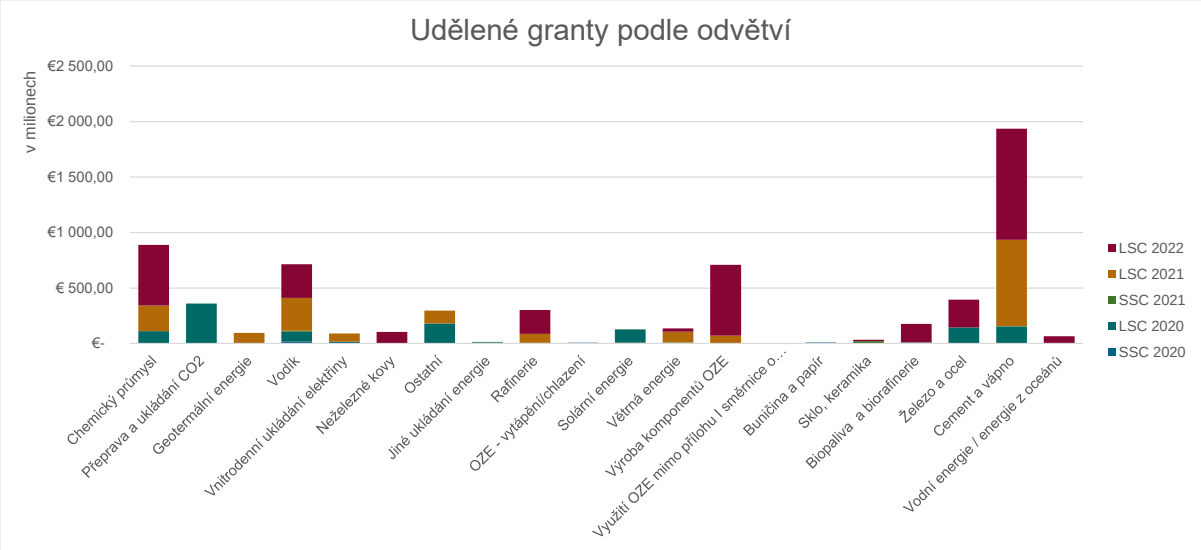
Obrázek 13: Kategorie podpořených projektů

Odvětvími s největším počtem projektů v portfoliu Inovačního fondu jsou: vodík (16), cement a vápno (12), výroba komponentů pro obnovitelné zdroje energie (11) a chemický průmysl (10). Největší finanční podpora (1,9 miliardy EUR) byla poskytnuta odvětví cementu a vápna, které je náročné na financování z toho důvodu, že v zájmu dosažení dekarbonizace je silně závislé na technologiích CCS.

Obrázek 14: Odvětví podpořených projektů

4.5 Emise skleníkových plynů, jejichž vzniku se zabrání

Očekává se, že 104 projektů, jež se v roce 2023 nacházely v portfoliu Inovačního fondu, zabrání během prvních deseti let provozu vzniku celkem 442 milionů tun CO_2e, což znamená v průměru 68 EUR grantových prostředků na kilogram CO_2e, jehož vzniku bude zabráněno.

Obrázek 15: Emise, jejichž vzniku má být zabráněno během prvních deseti let provozu

5 ZÁVĚRY

Inovační fond se stal klíčovým nástrojem pro dosažení klimatické neutrality EU do roku 2050, který podporuje ambice v oblasti nulových čistých emisí, rozvoj inovativních technologií a dosažení cílů politiky EU. Od 104 projektů ve dvaceti různých odvětvích, jimž byla do konce roku 2023 udělena grantová podpora z Inovačního fondu ve výši téměř 6,5 miliardy EUR, se očekává, že během prvních deseti let provozu zabrání vzniku 442 milionů tun CO_2e.. Pro srovnání: jde o přibližně 14 % celkových emisí skleníkových plynů v EU za rok 2022.

Výzvy Inovačního fondu k podávání návrhů na rozsáhlé projekty zaznamenávají trvalý převis žádostí, a to jak z hlediska počtu obdržených návrhů, tak z hlediska počtu návrhů s kladným hodnocením (u nichž je převis v průměru 3,25násobný). Tato skutečnost svědčí o velkém zájmu o fond na evropském trhu a zajišťuje vysokou míru konkurence mezi projekty. Ukazuje však také, že pro urychlení ekologické transformace je tento typ financování na úrovni EU velice potřebný. Úspěšná byla i výzva LSC 2022, v jejímž rámci bylo obdrženo 239 žádostí, z nichž 81 překročilo při hodnocení minimální prahovou hodnotu a 36 byla podpora nakonec udělena. Rozvržení této výzvy do čtyř různých témat se ukázalo být přínosné z hlediska podnícení soutěže mezi projekty téže kategorie a bylo proto zopakováno i v rámci výzvy IF23, kde byl opět zaznamenán převis žádostí u všech čtyř témat.

Zájem o výzvy k podávání návrhů na malé projekty je však nižší, než se očekávalo. Vysvětlením může být nízký strop pro maximální kapitálové výdaje, stanovený na 7,5 milionu EUR, protože projekty této velikosti mají často přístup k vnitrostátnímu financování, kde je menší konkurence a postupy pro podávání žádostí jsou jednodušší. Z tohoto důvodu byla výzva IF23 navržena tak, aby zahrnovala témata pro projekty trojí velikosti (rozsáhlé, střední a malé), přičemž strop kapitálových výdajů pro „malé“ projekty byl zvýšen na 20 milionů EUR.

V roce 2023 Inovační fond úspěšně zavedl nové alokační mechanismy a v rekordně krátkém čase dokázal uvést do praxe soutěžní nabídkové řízení na podporu výrobců vodíku z RFNBO v EHP, které bylo spojeno s možností členských států shromáždit další zdroje prostřednictvím systému „aukce jako služba“, čímž se usnadnilo schvalování státní podpory. Inovační fond podporuje rovněž kombinování financování s dalšími nástroji EU prostřednictvím partnerství EU-Catalyst, díky němuž mohou některé projekty získat rizikové dluhové financování EIB v rámci programu InvestEU.

Kromě toho Investiční fond v rámci výzev k podávání návrhů vyhlášených v roce 2022 stále zlepšoval svou zeměpisnou vyváženost a poprvé udělil podporu projektům v celé řadě nových zemí. Také nařízení v přenesené pravomoci o Inovačním fondu bylo změněno tak, aby zahrnovalo technickou pomoc pro členské státy s nízkou účinnou účastí. Cílem je posílit kapacity konkrétních členských států pro podporu předkladatelů projektů na jejich území prostřednictvím posouzení potřeb a zavedení řešení k odstranění nedostatků.

Program pomoci při rozvoji projektu, prováděný EIB, byl zahájen v roce 2021. Ke konci roku 2023 stále pomáhal sedmnácti projektům v doladění koncepce a dosažení dostatečné vyspělosti pro žádost o financování a jeho získání. Díky němu dosáhlo pět znovu předložených projektů lepších výsledků a bylo vybráno k financování z Inovačního fondu.

V průběhu celého roku plnil Inovační fond své závazky týkající se sdílení poznatků a budování kapacit tím, že usiloval o synergie s dalšími unijními zdroji financování, pořádal informační dny ke svým výzvám a akce pro sdílení poznatků mezi podpořenými projekty a hlavními zúčastněnými stranami z příslušných odvětví a zaváděl dostupné informační nástroje pro usnadnění nových žádostí. Zjednodušil také své postupy pro podávání žádostí. V roce 2023 byla zjednodušena metodika výpočtu „příslušných nákladů“ tím, že počet dostupných metodik se snížil ze tří na dvě (zrušením „vyrovnaných nákladů“) a metodika „bez referenčního zařízení“ byla označena za výchozí. Rovněž aukce, jež byly v průběhu roku 2023 prvně využity, pomohly zavést mechanismy udělování podpory, které představují pro žadatele menší administrativní zátěž.

V roce 2024 pokračuje Inovační fond ve své činnosti udělováním podpory v rámci výzvy IF23 a prostřednictvím aukce IF23; zároveň rozvíjí systémy „aukce jako služby“, s jejichž pomocí může pro své nástroje využít rozpočty dalších členských států. Fond bude i nadále sloužit jako klíčový nástroj pro reakci na naléhavé politické potřeby, který bude žádosti o podporu usnadňovat stále jednodušším a rychlejším přidělováním finančních prostředků.